

ELS INTÈRPRETS JURATS

per Josep PEÑARROJA
i Elvira CARDONA

Associació d'Intèrprets Jurats de Catalunya

Els intèrprets jurats, malgrat ésser el punt d'intersecció entre el dret i la llengua, no són una figura excessivament coneguda dins del desenvolupament de la justícia.

La tasca que duen a terme aquests professionals té lloc en un ventall molt ampli: no solament donen fe de la interpretació oral, sinó que també s'encarreguen de la traducció escrita generada a jutjats, notaries, registres, consolats, organismes públics vinculats amb la cooperació jurídica internacional i altres dependències de l'Administració central i autonòmica. A més, també ofereixen els seus serveis en el camp privat en tots aquells casos en què es vol donar un caràcter oficial a les versions escrites o orals.

Actualment a l'Estat espanyol hi ha 1.503 persones amb el nomenament d'intèrpret jurat; d'aquestes, 364 exerceixen a Catalunya. Pel que fa a la combinació català-castellà, hi ha a casa nostra 191 intèrprets jurats. Segueix, en ordre d'importància, la llengua anglesa amb 112; la francesa, amb 93, l'alemanya, amb 40; la italiana, amb 33; la portuguesa, amb 10; l'àrab, amb 8; la russa, amb 6; i 18 persones representen altres llengües. S'ha d'especificar que la suma d'aquestes quantitats no corresponen al nombre d'intèrprets a causa del fet que alguns d'ells en són de més d'una llengua.

No es tracta d'una figura moderna, sinó que en tots els ordenaments i en totes les èpoques ha calgut arbitrar fórmules per aquells casos en els quals les parts no entenen la llengua del procés o bé calia aportar proves redactades en llengües diferents.

La interpretació-traducció jurada en català té una gran tradició que,

a l'edat mitjana, se situa en la màxima esplendor. Des de la figura del torsimany fins a les persones que actuen a la Cancelleria Reial, totes duen a terme una tasca de traducció oficial extraordinària.

A l'Estat espanyol diverses disposicions han regulat la funció dels intèrprets jurats; així, l'Ordre de 4 d'octubre de 1563 relativa a audiències, establia: *«Ordenamos y mandamos que en las audiencias haya número de intérpretes, y que antes de ser recibidos juren en forma debida, que usarán su oficio bien y fielmente declarando e interpretando el negocio y pleito que les fuere cometido, clara y abiertamente, sin encubrir ni añadir cosa alguna, diciendo simplemente el hecho, delito o negocio, y testigos que se examinen, sin ser parciales a ninguna de las partes, ni favorecer más a uno que a otro, y que por ello no llevarán interés alguno más del salario que les fuere tasado y señalado, pena de perjuros, y del daño e interés, y que volverán lo que llevaren con las setenas y perdimiento de oficio.»*

No serà fins a la Reial Ordre de 8 de març de 1843 que es regularà la professió. Aquesta normativa va crear una situació especial per la qual es diferenciava la capital del Regne i les altres ciutats. A Madrid el dret de fer traduccions oficials es reservava a la Secretaria d'Interpretació de Llengües, organisme del Ministeri d'Estat (avui Ministeri d'Afers Estrangers), i no existien traductors jurats; a les altres ciutats aquest dret pertanyia als intèrprets jurats.

A partir d'aquesta data, la figura dels intèrprets jurats entra dins del camp competencial del Ministeri d'Afers Estrangers, que és l'encarregat, en aquest moment, de realitzar les proves, atorgar el nomenament, i del qual depenen orgànicament malgrat el seu caràcter de professionals liberals.

La normativa actual permet exercir a tot l'Estat malgrat que figurin inscrits al Govern Civil o a la Delegació del Govern de la seva residència, òrgans encarregats de portar un registre amb les seves dades, segell i signatura i d'expedir el carnet acreditatiu.

El Reial Decret 2555/1977 ha fet que l'organisme públic dedicat a la traducció, l'Oficina d'Interpretació de Llengües, s'hagi convertit en una dependència que no realitza traduccions per als particulars; cal que aquests acudeixin als intèrprets jurats. A més, en aquest Reial Decret s'especifica de forma taxativa que les traduccions que realitzin els intèrprets jurats tindran caràcter oficial.

Malgrat aquesta normativa, el fet que els ministeris funcionin pràcticament com a compartiments estancs ha contribuït que existeixi una desvinculació per part del Ministeri de Justícia, destinatari moltes vegades de les feines realitzades pels intèrprets jurats. En cap dels codis de la legislació o lleis de procediment no se cita l'intèrpret jurat. D'una simple

lectura de la legislació processal es desprèn que qualsevol persona pot realitzar funcions d'interpret sense cap altre requisit que prestar jurament i, de fet, així sol passar, amb el perjudici conseqüent que suposa confiar aquesta delicada tasca a persones no habilitades especialment.

La Circular del Consell General del Poder Judicial de 23 de març de 1984 ha previst en certa forma aquesta situació en establir la prioritat dels intèrprets jurats per actuar als tribunals.

Pel que fa a Catalunya, es té constància de l'existència d'intèrprets jurats de català des dels anys 20.

Durant la dictadura, el català (denominat «llemosí» a efectes de l'examen d'intèrpret jurat) estava equiparat a llengua estrangera. Els antics documents redactats en català que es presentaven als tribunals calia que fossin traduïts al castellà.

Amb la instauració del règim democràtic, les autoritats autonòmiques del País Basc i de Catalunya van plantejar-se la problemàtica de l'intèrpret jurat de les seves llengües pròpies. La primera comunitat autònoma que va demanar la competència fou el País Basc. A partir de la cooficialitat de l'euskera i del castellà, establert per l'Estatut d'Autonomia del País Basc, la Llei 10/1982, bàsica de normalització de l'ús de l'euskera, estableix que: «el Govern regularà les condicions per a l'obtenció i expedició del títol de traductor jurat entre les dues llengües oficials».

A Catalunya, l'any 1983, un informe del Gabinet Tècnic del Departament de Cultura considerava que la Generalitat de Catalunya, d'acord amb el marc legal existent en aquell moment, no podia tenir, «en relació amb el nomenament d'intèrprets jurats, sinó una competència executiva, i fins i tot aquesta és dubtós que li correspongui car no té una base estatutària clara».

L'any següent, la reivindicació de la competència sobre els intèrprets jurats va sorgir d'una proposició no de llei presentada en el Parlament català per Esquerra Republicana de Catalunya, el 21 de febrer de 1984.

El text de la proposició era el següent: «La interpretació jurada a l'Estat espanyol es regeix pel Reial Decret 2555/1977, de 27 d'agost, i la creada Oficina d'Interpretació de Llengües, dependent del Ministeri d'Affers Estrangers. La dependència d'aquest Ministeri es justifica perquè normalment es tracta de llengües oficials en altres estats, però no en el cas de la llengua catalana, oficial a Catalunya, haurà de correspondre a la Generalitat l'exercici d'una competència tan important, la qual cosa ha de ser prevista com una obligació més per a la salvaguarda del nostre patrimoni cultural.

És per això que es presenta la següent proposició no de llei. El Parla-

ment de Catalunya insta el Govern de Catalunya a reclamar del Govern de l'Estat la transferència dels serveis corresponents per fer efectiva la competència en matèria d'interpretació i traducció jurada en llengua catalana a la Generalitat i a presentar un projecte de llei al Parlament per a la seva regulació, en el qual es prevegi la creació d'una junta permanent d'interpretació/traducció jurada en llengua catalana, la concessió de la titulació corresponent, al camp d'actuació professional i la forma de valorar els títols de traductor/intèrpret jurat en llengua catalana atorgats fins la seva entrada en vigor pel Ministeri d'Afers Estrangers».

La proposició fou aprovada per unanimitat.

Cap de les dues comunitats autonòmiques va aconseguir la competència, ja que en ésser recorreguda la Llei de normalització de l'ús de l'euskera, el Tribunal Constitucional, per Sentència de 26 de juny de 1986, va declarar inconstitucional la competència autonòmica sobre la matèria:

«Este Tribunal se ha pronunciado en múltiples ocasiones sobre la competencia estatal dimanante del artículo 149.1.30a de la C.E. (sentencias 5/1981 de 13 de febrero, fundamento jurídico 22; 42/1981 de 22 de diciembre, fundamento jurídico 3º; 87 y 88/1983 de 27 de octubre, etc.) vinculándola estrechamente al principio de igualdad de los españoles en todo el territorio del Estado. (art. 139 de la CE) que justifica y explica la atribución a los poderes estatales de la competencia para establecer los títulos correspondientes a cada nivel y ciclo educativo en sus distintas modalidades, con valor habilitante tanto desde el punto de vista académico como para el ejercicio de profesiones tituladas» (fonament jurídic 3r.).

«El impugnado artículo primero del art. 12 debe analizarse desde este punto de vista. Nada impide al Gobierno vasco organizar enseñanzas de traducción entre el euskera y el castellano conforme a las normas que las regulen y otorgar el correspondiente certificado. Sin embargo, no cabe derivar de ello la competencia para establecer y regular una titulación oficial, como la de Traductor Jurado. Así el artículo 12.1 en la medida que permite al Gobierno vasco establecer dicha titulación y regular las condiciones para su obtención, resulta inconstitucional» (fonament jurídic 12è.).

Aquesta Sentència partia de considerar erròniament que els traductors jurats obtenien un títol professional, cosa que no és així ja que jurídicament es tracta d'un nomenament administratiu, i justament ha estat aquest matís jurídic el que ha fet que el Ministeri no autoritzés un col·legi professional.

Va caldre esperar fins a la Sentència del Tribunal Constitucional de

6 de juliol de 1989 perquè es distingís entre les competències sobre activitats professionals i professions amb títol. Es tractava d'un conflicte de competència entre el Govern espanyol i la Diputació Regional de Cantàbria respecte a la convocatòria d'exàmens per a guies i guies-intèrprets de turisme. El Tribunal va declarar que la competència controvertida corresponia a la Comunitat Autònoma, afirmant: *«la habilitación que esta última orden regula no es un título profesional, ni puede ampararse en el artículo 149.1.30 de la Constitución la pretendida competencia estatal para regular sus condiciones de obtención. Por el contrario, se trata de una licencia subsiguiente a la acreditación de ciertas aptitudes y conocimientos relacionados con la actividad turística, cuyo otorgamiento está directamente vinculado al interés público en la ordenación del turismo, que corresponde tutelar a la Comunidad Autónoma en su territorio.»*

A partir d'aquest moment s'obria la possibilitat que les comunitats autonòmiques poguessin adquirir competències sobre la matèria, la qual cosa s'ha vist reforçada pel fet que a la darrera convocatòria d'exàmens d'intèrprets jurats (desembre 1992) s'ha fet una exclusió explícita de les llengües oficials de l'Estat espanyol que no siguin el castellà.

A casa nostra, la Direcció General de Política Lingüística a hores d'ara ja ha elaborat un document sobre l'assumpció de competències en matèria de traducció i interpretació jurada, que té com a objectiu la creació dels diplomes de traducció-interpretació jurada catalana.

Aquesta actuació, quan es concreti en una norma jurídica, permetrà d'aconseguir una vinculació de la professió a les autoritats catalanes i dotarà la Generalitat d'un col·lectiu professional que, de forma oficial, tingui poder per traduir i interpretar els textos oficials que circulin dins l'Administració de Catalunya.

